

Література

1. Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика, затв. Розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 07 червня 2018 року № 850 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18>.

2. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затв. Постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 року № 368 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

3. Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку, затв. Постановою Правління Національного банку України від 21.05.2015 року № 328 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0328500>.

4. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу затв. Постановою Правління Національного банку України від 17.08.2012 № 346 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12>.

5. Положення про визначення пов'язаних із банком осіб затв. Постановою Правління Національного банку України від 12.05.2015 № 315 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-15>.

УДК 336

Щербаков Володимир Костянтинович,

*Незалежний директор наглядової ради Акціонерного товариства «Полтава-банк»,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
старший викладач*

ЗМІНИ В ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ЧИ НОВІ ОБМЕЖЕННЯ

Дискусії відносно запровадження нових підходів державного регулювання ринку фінансових послуг України тривали досить довго. В ході цих дискусій широке коло науковців та представників органів державного регулювання всіх сегментів ринку фінансових послуг активно обговорювали можливість застосування різних моделей з використанням найкращих світових практик.

За підсумками обговорення проблемних питань формувались певні напрацювання відносно можливих підходів та методів організації державного регулювання і нагляду за суб'єктами ринку фінансових послуг, що знайшло своє відображення у матеріалах досліджень провідних фахівців з питань регулювання ринків фінансових послуг, таких як: Бірюк С.О., Бурмака, М.О., Мозговий О. М., Міщенко В. І.

За результатами проведених досліджень вказаними науковцями було підготовлено цілий ряд відповідних матеріалів та публікацій, відповідно до яких пропонувались різні способи регулювання діяльності ринку фінансових послуг, зокрема:

- секторальний, суть якого полягає у створенні органів, які здійснюють нагляд за діяльністю окремих секторів: банківського, страхування, фондового ринку;
- спосіб розподілу повноважень у вигляді пруденційного нагляду, в залежності від здійснюваних функцій;
- спосіб концентрації всіх наглядових функцій в єдиному органі державного регулювання[4,5,6,7,8].

При цьому автори досліджень неодноразово наполягали, що при виборі способу регулювання необхідно враховувати цілий ряд особливо важливих параметрів, таких як:

- обсяги відповідних сегментів фінансового ринку;
- рівень розвитку кожного із сегментів;
- ступінь взаємної інтеграції та можливі рівні впливу споріднених ризиків;
- індивідуальні особливості внутрішньодержавного фінансового ринку[4,5,6,7,8]..

Поки тривали дискусії в Україні було започатковано певний спосіб регулювання ринку фінансових послуг, який за своєю суттю найбільше відповідав секторальному, що підтверджується наступним:

Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» уповноваженими органами, що здійснюють регулювання на ринку фінансових послуг, визначено:

- Національний банк України - ринок банківських послуг та діяльність з переказу коштів;

- Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку - ринок цінних паперів та похідних фінансових інструментів;

- Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг - інші ринки фінансових послуг[1].

У зв'язку з прийняттям Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» мають відбутися суттєві зміни відносно регулювання ринку фінансових послуг.

Одночасно необхідно зазначити про ряд питань, які пов'язані із прийняттям зазначеного вище Закону, і які в подальшому можуть бути предметом додаткових дискусій відносно оцінки факторів, які можуть спричинити суттєвий вплив на існуючий розподіл ринку фінансових послуг в Україні.

Незважаючи на думки науковців відносно необхідності оцінки наведених вище параметрів оцінки при виборі способів державного регулювання ринку фінансових послуг, даним Законом було враховано досить обмежений перелік факторів та параметрів, зокрема:

- підвищення ефективності системи державного регулювання фінансових ринків шляхом припинення дублювання функцій національних регуляторів з ліцензування, контролю та нагляду, спрощення та прозорості прийняття управлінських рішень у цій сфері, покращення умов ведення бізнесу з одночасним посиленням відповідальності суб'єктів ринку.

- скорочення кількості регуляторних та контролюючих органів на ринках небанківських фінансових послуг;

- підвищення ефективності державної регуляторної політики, функціональності нормативно-правових актів, спрямованих на створення дієвого механізму державного регулювання та нагляду, зниження витрат діяльності фінансових установ, спричинених надлишковим та неефективним державним регулюванням, забезпечення конкуренції на фінансовому ринку, запобігання діяльності недобросовісних компаній, координуваність із сучасними процесами реформування та дерегуляції економіки України[3].

Крім іншого, вказаний Закон передбачає передачу ряду функцій Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, до Національного банку України.

В той же час, виникає питання відносно того, чи були в повній мірі враховані обсяги відповідних сегментів фінансового ринку, рівень розвитку кожного із сегментів, ступінь взаємної інтеграції та можливі рівні впливу споріднених ризиків.

В якості обґрунтування даного питання доцільним буде навести показники сегментів фінансового ринку, регулювання яких до прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» здійснювалось Національним

банком України та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [9,10].

Таблиця 1

Основні показники банківської системи та фінансових установ

Показник	2016	2017	2018
Кількість банків	96	82	77
Активи, млрд.грн.	1 256	1 333	1 360
Кількість фінансових установ	2125	1993	2024
Активи фінансових установ, млрд.грн.	171	186	187

Порівняння наведених вище показників може свідчити про той факт, що при зміні підходів до державного регулювання не повній мірі враховані обсяги відповідних сегментів фінансового ринку, рівень розвитку кожного із сегментів.

Крім того, необхідно зазначити про неврахування можливих рівнів впливу споріднених ризиків, в частині захисту споживачів фінансових послуг за окремими сегментами, що підтверджується наступним:

- певні гарантії користувачів фінансових послуг банківських установ передбачені Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»;

- суттєві гарантії користувачів небанківських фінансових установ чинним законодавством не передбачені.

Додатково необхідно зазначити про проблемний характер питання відносно того, чи були враховані в даному випадку рівень розвитку кожного із сегментів учасників небанківського фінансового ринку, в частині можливості виконати підвищені вимоги, які в подальшому будуть пред'явлені до них і які стосуються:

- розміру і структури капіталу;
- ліквідності;
- розкриття структури власності;
- наявності персоналу, який би забезпечував належний рівень корпоративного управління;
- та інших вимог, які на даний час запроваджуються для банківського сегменту ринку фінансових послуг.

В підсумку необхідно зазначити, що запровадження нових підходів до регулювання ринку фінансових послуг може в подальшому розвиватись за двома напрямками:

- розвиток нових напрямків для кожного з сегментів небанківського фінансового ринку та максимальний захист споживачів фінансових послуг;
- істотне скорочення кожного із сегментів небанківського фінансового ринку та формування монопольних утворень, що істотно обмежить права споживачів фінансових послуг.

Література

1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_.

3. Пояснювальна записка до Проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66723.

4. Міщенко В. І. Підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні / В. І. Міщенко // Вісник НБУ. — 2010. — № 8. — С. 4—10.

5. Науменкова С. В. Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн : навч. посіб. / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко ; Нац. банк України, Центр наук. дослідж. — К., 2010. — 169 с.

6. Показники банківської системи: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.

7. Річні звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/ua/Richni-zvity-Natskomfinposluh.html>.

УДК 347.734

Климаш Наталія Іванівна,

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет харчових технологій

РОЛЬ СТРАХОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Страхове посередництво – це специфічна галузь щодо надання послуг страхування через агентів та брокерів. Якщо брокери займаються наданням таких послуг представляючи інтереси страхувальників, то агенти діють від імені страховика, повинні володіти певним рівнем знань і відповідати кваліфікаційним вимогам щодо провадження даного виду діяльності. Крім того, банки, нотаріальні контори, туристичні компанії та відділення зв'язку, які виступають страховими агентами та діють на підставі агентського договору займаються даним видом діяльності з метою розширення спектру їх власних послуг та задоволення потреб споживачів.

На законодавчому рівні розмежовано поняття агентська діяльність та брокерська діяльність. Згідно постанови «Про порядок провадження діяльності страховими посередниками» [1] агентська діяльність – діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, уповноважених діяти від імені та на підставі доручення одного або більше страховиків, щодо рекламування, консультування, пропонування страхувальникам страхових послуг та проведення роботи, пов'язаної з укладенням та виконанням договорів страхування (підготовка і укладення договорів страхування, виконання робіт з обслуговування договорів), у тому числі оформлення всіх необхідних документів для своєчасної виплати страхових сум або страхового відшкодування, а також здійснення цих виплат.

Принципово інше значення надається поняттю брокерська діяльність даним нормативно-правовим актом [1]. Це – професійна діяльність суб'єктів підприємницької діяльності на користь страхувальника або перестраховальника (цедента), спрямована на визначення його потреби в отриманні страхових послуг, консультуванні, наданні допомоги у розробленні умов договору страхування, пошуку страховиків, які відповідають вимогам страхувальника, веденні переговорів та укладенні договорів страхування за дорученням страхувальника, здійсненні розрахунків за договорами страхування, підготовці документів для врегулювання питання про збитки у разі настання страхового випадку.

У розвинених країнах розповсюджена практика заснування генеральних страхових агентств, що уособлює вищий ступінь відносин між страховою компанією та страховим агентом. Генеральні агенти – це фізичні особи, що уповноважені одним або кількома страховиками представляти інтереси страховика. Агент не може провадити